

regulation of their work in order to prepare qualified officials. While Ukrainian governments prioritized orientation of higher education on forming national intelligentsia, legal enforcement of tendencies of democracy, diversification, ukrainization of system of higher education, enhancing public and state character of management, taking into consideration of the initiative of different interested figures, the procedure for approving constitutional documents of private higher education establishments.

Originality. *The groups that constituted the foundation of legal framework, defining legal field of activity of educational establishments in pre-revolutionary period; the main laws, that guaranteed human and civil rights (Constitution of Austrian Empire, Manifest, Universals of the Central Council of Ukraine); Laws on Education; regulations (orders, rescripts, protocols, rules, circulars, instructions, directions); institutional or «organizational statutes»; statutes of separate (public and private) higher educational establishments.*

Conclusions. *The author presents comparative analysis of priorities of policy in the sphere of higher education of the countries that included Ukrainian territories in 19th – early 20th century.*

Key words: *legal frameworks, normative and legal grounds, laws, regulations; statutes, education policy, legal field, civil rights and freedoms, constitutional documents.*

*Одержано редакцією 20.09.2016
Прийнято до публікації 27.09.2016*

УДК 398 –053.5 (477)

Котломанітова Галина Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної і корекційної педагогіки,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка, Україна

УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ

Анотація. *Розглянуто український дитячий фольклор як один із значущих засобів у процесі соціалізації, формування соціальних навичок поведінки, комунікативної взаємодії та партнерських відносин дітей. Досліджено такі жанри усної народної творчості, як народні ігри, дражнилки (прозивалки), мирилки, мовчанки, лічилки, які побутують у дитячому середовищі і сприяють налагодженню партнерських взаємин між дітьми.*

Ключові слова: *дитячий фольклор; соціальне партнерство; партнерські взаємини; народні ігри; дражнилки (прозивалки); мирилки; мовчанки; лічилки.*

Постановка проблеми. Кожна молода генерація соціалізується в конкретних умовах часу і простору соціального буття. Сучасне молоде покоління в Україні зростає й виховується в обставинах переломних зрушень, що сформовані на підґрунті національного піднесення, демократизму, євроінтеграції, полікультурності, терпимості й толерантності. Процес їхньої соціалізації має відображати стратегію органічного входження до європейського соціально-економічного і освітньо-культурного простору, що вибудований на засадах консолідації та партнерської взаємодії. Даний процес ймовірно здійснюватиметься дwoяко: стихійно, на основі дії інноваційних соціальних механізмів, та усвідомлено, цілеспрямовано, через планомірну діяльність соціальних інститутів. Останні мають обрати і послуговуватися найбільш доцільними виховними засобами, котрі б поєднували гармонізацію індивідуального й соціального на рівні соціального суб'єкта на добровільних засадах. Одним із таких засобів є невичерпна скарбниця українського дитячого фольклору, що сповнена не лише довершеними зразками минувшини, а й трансформованими, новітніми, варіативними прикладами сучасної дитячої усної творчості.

Дитячий фольклор як самобутній соціокультурний феномен виконує ряд функцій, що є важливими для соціалізації молодого покоління. По-перше, забезпечує спадковість культурного надбання поколінь; слугує природнім каналом збереження і передавання інформації та цінностей нащадкам; відтворює соціально прийнятну модель життя та діяльності; зумовлює інкультурацію дітей і молоді; забезпечує соціальну адаптацію та інтеграцію дітей у соціум; стимулює соціальний і психофізичний розвиток молоді генерації; створює природне соціокультурне середовище спілкування та налагодження взаємодії між учасниками соціалізаційного процесу.

Різним жанрам дитячого фольклору притаманний великий потенціал для соціального виховання молодого покоління, зокрема формування навичок комунікації, розвитку конструктивних узаємин, налагодження партнерської взаємодії у групі, колективі, соціумі загалом.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема соціального партнерства в соціально-педагогічному аспекті є предметом наукових розвідок сучасних дослідників, серед яких Т. Басюк, О. Безпалько, І. Зверєва, Г. Семигін, Т. Семигіна та інші. Утім, фокус уваги вищезазначених науковців зосереджений на організації партнерської взаємодії в рамках соціальної роботи у громаді. Їхнім працям бракує пошуку засобів формування навичок партнерських узаємин у дитячому середовищі.

Наукова зацікавленість проблематикою дитячого фольклору відображується у працях Г. Барташевич, Г. Виноградова, Г. Довженок, Л. Дунаєвської, М. і З. Лановик, О. Семенов, О. Таланчук, С. Щербак та інших. Ці та ряд інших мовознавців висвітлюють семантичні й лексичні особливості дитячого фольклорного матеріалу. Виховне значення різних фольклорних жанрів представлено в роботах А. Богущ, І. Братусь, А. Іваницького, В. Кононенка, А. Кузьминського, Н. Лисенко, С. Садовенко, М. Стельмаховича. Зокрема, М. Стельмахович розглядає усну дитячу народну творчість як вагомий компонент української народної педагогіки, важливий у процесі ранньої соціалізації та родинного виховання. Натомість А. Богущ і Н. Лисенко конкретизують механізми соціалізації дітей засобами етнопедагогіки, зокрема й різноманітними фольклорними формами, в умовах дошкільного навчального закладу.

З огляду на вищезазначене, **метою й завданнями** нашої розвідки є змістові та формотворчі особливості, функціональна значущість різних жанрів українського дитячого фольклору в процесі соціалізації, формування соціальних навичок співробітництва, партнерської поведінки, налагодження комунікативної та партнерської взаємодії, спільної діяльності дітей.

Виклад основного матеріалу. Т. Семигіна визначає партнерство як усталену й виважену форму регулювання суспільних відносин, як співробітництво різних суб'єктів діяльності. З її погляду, саме партнерство передбачає певну технологію розв'язання проблем цієї взаємодії [2, с. 229]. Технологія гри характерна для різних жанрів українського дитячого фольклору, природно відтворює умови і характер спільної діяльності дітей, оскільки є провідним видом діяльності в дошкільному і частково молодшому шкільному віці. Гра є характерним видом спільної діяльності для дитячого колективу. Роль гри для дитини важко переоцінити. За влучним висловом Т. Семенової, ігри – це уроки життя, що навчають спілкуванню з іншими людьми [4, с. 107]. У грі відбувається пізнання світу, дійовий, емоційний контакт з однолітками, установлюються взаємини з партнером, відбувається змагання, визнається лідерство, підпорядкування, спільне вирішення ігрового завдання. Народна гра – це не тільки активний рух і весела розвага. Це змога для кожного малюка реалізувати власне «Я» і разом відчувати себе учасником спільних дій, її активним учасником. Саме в ході гри невимушено здійснюється процес набуття вмінь партнерської взаємодії, вирішення нетипових ситуацій, подолання ймовірних конфліктів у дитячому середовищі.

Варто зауважити, що участь у грі є зазвичай добровільним актом з боку її учасників. Тож, засадничим положенням, що характеризує гру, є зняття психологічних

бар'єрів, перепон у встановленні контакту між її учасниками. Сама обстановка довіри, взаємопідтримки, схвалення дій, повага і визнання у групі однолітків, співпереживання й взаємодія, партнерство, ігрове суперництво характерні для народних ігор.

Існує багато класифікацій дитячого ігрового фольклору. Народні ігри поділяються на сюжетні та безсюжетні, великої, середньої та малої рухливості (за ступенем фізичного навантаження). Ігри з ходьбою, бігом, лазінням виділяють за ознакою руху, що переважає. Народні ігри можна класифікувати за такими групами: дидактичні, рухливі з обмеженим мовленнєвим текстом, рухливі хороводні ігри, ігри мовленнєвої спрямованості, обрядові та звичаєві ігри; ігри історичної спрямованості; ігри з відображенням трудових процесів і побуту народу. Саме останні за своїм змістом володіють значним потенціалом для формування партнерських узаємин у дитячому середовищі. До таких належать: «Журавель», «Пень», «Король», «Квочка», «Подоланочка», «Панас», «Мак», «Кізонька», «Мишка і котик» та багато інших.

Прості, доступні, цікаві народні ігри є прекрасним стимулом і можливістю для розвитку спритності, вправності й кмітливості, гнучкості й винахідливості, наполегливості й витривалості. Ігрове середовище навчає справедливості, чесності, гартує волю, розвиває вміння раптово і найдоцільніше вирішувати, регулювати конфлікти між дітьми без утручання дорослих, формує почуття колективізму і взаємовиручки.

Дотримання умов гри є своєрідним дотриманням «звичаєвого права», яке устатковується в дитячому середовищі. Це своєрідна модель правовідносин у дорослому суспільстві. Самі учасники гри одночасно не лише є виконавцями правил гри, які дотримуються «усталених законів», а й «правниками» і «правозахисниками» дитячого мікросоціуму, які набувають умінь соціального контролю й регуляції поведінки партнера.

Наведемо приклад однієї з народних ігор, котра стимулює наслідування й розвиток навичок спільних дій, – «Батько і діти». Діти стають у коло. Посередині – «батько». Навколо нього діти крутяться і співають: «Батько Данило учив дітей своїх, а мав їх всього п'ятдесят і двоє: Гей, діти. Гей, га! Робіть так, як і я!». «Батько» робить якийсь рух – плече в долоні, рубає дрова, пиляє тощо. Діти мають так само робити. Хто помиляється – вибуває з ігри.

Випадки неправомірної поведінки, несумлінного виконання спільних дій, а також неприпустимі риси та якості, котрі виявилися у процесі спілкування та взаємодії, діти засуджують у такій формі, як прозивалки або дражнилки. Це невеликі римовані твори, що є дитячою реакцією в момент сварки чи суперечки на якусь образу чи дію [3, с. 397]. У ході спілкування між дітьми часто виникають непорозуміння, образи. Свій гнів, незадоволення, ворожість, розпач однолітки намагаються висловити дошкульними словами. Як зазначає М. Стельмахович, з погляду народної педагогіки такі кепкування мають суперечливий характер. З одного боку, вони шкідливі, бо здатні рознервувати, зіпсувати на якийсь час добрі відносини між дітьми. Однак, з іншого – це своєрідна реакція на образу, що виявлена не в дії чи бійці, а у словесній творчості, підборі таких слів, які ставлять кривдника на місце, висміюють одну з його негативних рис [6, с. 199]. Прозивалки – ще один із жанрів дитячого фольклору, який стимулює формування навичок доброзесної партнерської взаємодії на відкритих засадах.

Г. Довженок виокремлює їх серед інших творів дитячого репертуару, які мають найвиразніші ознаки дитячої творчості. На думку дослідниці, саме прозивалки відбивають рівень розвитку моральних цінностей, почуття гумору, уміння в естетизованій формі висміяти негативне, зловтішне в іншого, а також високу імпровізаційність [1, с. 21]. На наш погляд, використання дражнілок є своєрідним психологічним ходом, партнерською стратегією учасника взаємодії, яка має продемонструвати: вияв негативних і недопустимих проявів поведінки партнером, необхідність і справедливість висміювання, сміливість рішення озвучення свого засудження, право протидіяти словом, сатиричність та іронічність. Саме ці характеристики свідчать про сформованість або передумову набуття необхідних якостей для конструктивного соціального партнерства.

Слід зауважити, що прозивалки переважно використовуються стосовно конкретної особи, тому характеризуються номінативним утворенням. Зазвичай, вони адресуються особі з певним ім'ям і мають на меті дошкулити римованими характеристиками. За твердженням Г. Довженок, «у їх творенні зміст часто не відіграє ролі, а вибір диктується мірою співзвучності з обігруваним словом (іменем, заняттям, національністю висміюваного)» [1, с. 23]. Максимально використовуючи можливості слова, використовуючи гіперболізацію, діти наповнюють такі прозивалки переважно нейтральним емоційним забарвленням. Наведемо приклад: «Петька, Петя, Петушок з'їв макітру галушок»; «Василь, Василь, ковбаса, по припічку галаса, а Марія-кудла поросята скубла»; «Петро-гарбуз на печі загруз. Подайте лопату – Петра витягати».

Деякі прозивалки мають досить витончену гостру сатиру чи навіть відверті кпини. У їх змісті – дії, якості, риси, приписувані безпосередньо висміюваному, котрі є об'єктивно негативними, асоціальними або недоладними і безглуздими. У таких творах особа може поставати «і як носій певного імені, і як наділений конкретно зовнішньою ознакою чи внутрішньою рисою, і як представник певної соціальної групи чи національності. І все це ніяк не позначається на характері чи емоційній забарвленості цих дій – в усіх випадках вони осмислюються як негативні» [1, с. 22]. Наріклад: «А Іван-барабан на капусті сидів, всю капусту поїв і листочка не лишив»; «Федька-редька, ромозок, продав батька за возок, а матір за диню – купив господиню»; «Полька, Полька, Полька, чіт, Полька ходить без чобіт. Якби Полька робила, то б у чоботях ходила».

Діти іронізують над мазунчиками, плаксунами, забіяками, хвальками, невдахами, ненажерами, боягузами, підступними, задержуватими, неохайними однолітками. Наприклад: «Влас свині пас: нема ні сала, ні ковбас»; «Гриць миші злякався, в кропиву сховався»; «Сірка-мірка, Сірчин брат роздер штани аж до п'ят»; «Коля колючий кішку замучив, а з котом боровся, сам уколосся»; «Котилася мандаринка по імені Маринка. Уроків не вчила, двійку заробила». У деяких дражнилках точно вказується негативна риса: ненажерливість («Ненажера – пуста бочка і химера»), брехливість («Брехач-клепач, трюкач, пустий квач»), злодійство («Злодій-злодій, вкрав коралі, сидів місяць в криміналі»), наклепництво («Наклепник – шпик, зашкарубий черевик»), про любителів дражнити («Дражnilo – собаче рило!»). Образливий ефект творів досягається різними композиційно-стилістичними і художньо-зображальними засобами: римами, повторами, епітетами, гіперболами, порівняннями. Мовознавці припускають, що наділення когось подібними якостями є одним із можливих засобів власного самоствердження: украй непривабливий образ супротивника підкреслює власну вищість, привабливість [1, с. 22]. На наш погляд, засобами прозивалок діти виявляють своє бачення асоціального в іншого, визнання недопустимості негативних рис у самого себе, а також особисте ставлення до неприпустимості партнерської взаємодії на таких умовах.

Формування партнерських узаємин у дитячому середовищі здійснюється за використання такого жанру українського фольклору, як мирилки. Мирилки – короткі віршовані твори, які говорять діти після сварки на знак примирення [3, с. 418]. Слід зауважити, що мирилки певним чином компенсують уживання прозивалок. Їх призначення – порозумітися, повернути добрі стосунки, налагодити мир і злагоду. Завдяки мирилкам діти навчаються просити пробачення, замиритися, якщо допустив необачний учинок чи посварився, не ображатися на критику, якщо вона справедлива, не бути злопам'ятним [6, с. 200]. Наприклад: «Мир миром, пироги з сиром, варенички в маслі, ми дружечки красні – поцілуймося!». «Битися – не билися, трохи посварилися, потім посміялися, друзями zostалися». Цей жанр дозволяє дітям висловити свої почуття суму, душевного болю в разі сварки чи непорозуміння з другом: «Через тин вишня похилилася. Дві подруженьки посварилися. Тобі яблучко, мені грушечка, не сварімося, моя душечко. Тобі яблучко, мені зерненько, не сварімося, моє серденько!». Саме мирилки сприяють формуванню загальнолюдських узаємин у соціальному партнерстві, стимулюють до компромісу, навчають зробити перший крок на шляху примирення.

Оригінальним фольклорним жанром, що побутує в дитячому середовищі, є мовчанки. Семантичне значення цього поняття безпосередньо відображає їх призначення. Діти спільно домовляються утримуватися від словесного мовлення задля виконання певних дій, зосередження на іншому виді діяльності. Мовчанка – це сумісне рішення, своєрідне правило на певний час. Його дотримання чи недотримання зумовлює подальше виявлення честі, стриманості, урівноваження партнера. Водночас, завдяки мовчанкам діти мають змогу переконати себе й інших у сформованості вищезазначених якостей для подальшого спілкування. У змісті мовчанок зазначається ще й своєрідне кепкування і наступне за ним покарання для того, хто порушив правило. Зокрема: «Кішка здохла, хвіст обліз, хто промовить, той і з'їсть!»; «Хто заговорить – ковтне жабу». На нашу думку, мовчанку можна означити як своєрідний «безмовний» тренінг, ініціаторами, тренерами й учасниками якого виступають самі діти.

Групова взаємодія передбачає не лише досягнення мети спільним виконанням дій, а й справедливий розподіл функцій у команді. Завжди є спокусливим бути на перших ролях: стати лідером, ведучим, верховодити, водити, нікому не хочеться вийти з гри, виконувати менш привабливі функції. Задля цього здавна в дитячому середовищі використовується лічилка. Вона має прикладне значення, адже виконує функцію впорядкування, вибору і визначення дій учасника гри. За допомогою лічилки перелічуються всі гравці, визначається той, хто водить. Наведемо кілька прикладів українських народних лічилок: «Зайчик-зайчик-побігайчик виніс хліба нам крайчик, виніс свіжої води. Ой, виходь жмуритись ти!»; «Покотило-покотило по дорозі волочило. Сонце, місяць і зірки, на кілочку вийдеш ти»; «Сорока-ворона на дубі сиділа, боярів лічила: калина-малина, суниця-чорниця, в'яз. Хто буде жмуриться, той буде князь!».

Як стверджують дослідники фольклору, лічилки мають давнє походження. Ще за первісних часів серед дорослих побутував звичай за допомогою жеребкування визначати тих, хто мав іти на полювання, наражаючись на небезпеку, або виконувати важку роботу. Саме за допомогою словесних магічних слів вираховувалася особа, якій самою долею призначалося бути особливою. Тож лічилка – це своєрідний спосіб здійснення об'єктивної справедливості, який визнається доцільним і необхідним у дитячому соціумі. Завдяки цьому невеличкому фольклорному жанру діти навчаються пізнавати й виражати справедливість у взаєминах з партнерами, набувають важливих соціально-психологічних якостей: цілеспрямованості, витримки, зосередженості, навичок узгодження і дотримання спільних рішень, справедливого розподілу ролевих функцій у команді.

Важливим у налагодженні соціального партнерства є досягнення спільних цілей і дотримання належних вимог. Серед них, указують автори Енциклопедії для фахівців соціальної сфери, є такі: «1) ідентичність – аналіз сутності позицій соціального партнера щодо можливостей досягнення цілей діяльності; 2) солідарність як протидія намаганням особистого чи корпоративного успіху; 3) недопущення протиставлення однієї сторони іншій, спільні дії, виходячи з інтересів спільності, вимог ситуації та цілей співробітництва; 4) терпимість як атрибутивні вимога активної й довготривалої спільної діяльності; 5) кооперація як акцентуація, зосередження уваги на процесі роботи, її перебігу та результатах відповідно до поняття солідарності; 6) емоційність як противага технічно-раціональному способу дій, яка полягає в тому, щоб зміцнювати процес міжкорпоративного спілкування (співчуття, такт, акцентуація, підтримка); 7) сприяння досягненню конкретних домовленостей в окремих сферах» [2, с. 229].

Висновки. Саме український дитячий фольклор у своєму жанровому різноманітті відповідає вищезазначеним вимогам. Формування вмінь і навичок спільної взаємодії, соціального партнерства серед дітей може здійснюватися природно, в інтерактивній формі, без зайвого примусу, навпаки, з ініціативи самих маленьких учасників завдяки побутуванню ігор, лічилок, мирилок, мовчанок, дражнилок. При цьому наставниками, учителями й контролерами виступають самі діти. Зазвичай, одна генерація дітей, старша за віком, передає

свої надбання молодшій генерації. У соціальному вихованні така технологія співвіднесена з методом «рівний-рівному», що неодноразово доводить свою ефективність і результативність. Різним соціальним інститутам, як-то: сім'я, дошкільні, шкільні, позашкільні навчальні заклади, громадські організації, соціальні центри, які перетворюють процес соціалізації молодого покоління на керований і цілеспрямований, вартує скористатися великим потенціалом і багатою скарбницею українського дитячого фольклору.

Обсяг статті не дозволяє зупинитися на інших фольклорних жанрах, котрі є цариною формування в дітей навичок партнерської взаємодії, дружніх узаємин, успішної адаптації в соціумі. Тож перспективним напрямом наукових розвідок є дослідження таких творів усної народної творчості, як забавлянки, утішки, дитячі небилиці, віршики, пісні й особливо казки.

Список використаної літератури

1. Дитячі пісні та речитативи / упор. : Г. В. Довженок, К. М. Луганська. – К. : Наук. думка, 1991. – 448 с.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. – 536 с.
3. Лановик М. Українська усна народна творчість : підручник / М. Лановик, З. Лановик. – К. : Знання-Прес, 2001. – 591 с.
4. Семенова Т. Н. Народный игровой фольклор в инклюзивном образовании дошкольников / Т. Н. Семенова // Инклюзивна освіта : теорія і практика : навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – Частина 2. – С. 104–119.
5. Семенов О. М. Український фольклор : навч. посібник / О. М. Семенов. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2004. – 254 с.
6. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.
7. Маєвська Л. М. Етнопедогогіка : навч. посібник / Л. М. Маєвська. – Херсон : Олді-Плюс, 2014. – 288 с.
8. Пашко М. С. Основи національної української педагогіки : навч. посібник / М. С. Пашко. – Сімферополь, 2000. – 64 с.
9. Стельмахович М. Г. Народне дитинознавство / М. Г. Стельмахович. – К. : Знання, 1991.
10. Сявавко Є. І. Українська етнопедогогіка в її історичному розвитку / Є. І. Сявавко. – К. : Наук. думка, 1974. – 150 с.

References

1. Children's songs and chants / the drafters: Dovzhenok, G. V., & Luganska, K. M. (1991). Kyiv: Scientific thought (in Ukr.)
2. Encyclopedia for social workers / editor of Professor Zvereva, I. D. (2013). Kyiv, Simferopol: Universe (in Ukr.)
3. Lanovik, M., & Lanovik, Z. (2001). Ukrainian folklore: a textbook. Kyiv: Knowledge-Press (in Ukr.)
4. Semenova, T. N. (2014). Popular game folklore in inclusive education preschool / T. N. Semenova // Inclusive education : theory and practice: textbook / edited by Mironova, S. P. Kamianets-Podilskyi : Kamianets-Podilskyi national University named after Ivan Ohienko, part 2, 104–119 (in Ukr.)
5. Semenog, A. M. (2004). Ukrainian folklore: a textbook. Gluhiv (in Ukr.)
6. Stelmahovich, M. G. (1997). Ukrainian folk pedagogy. Kyiv (in Ukr.)
7. Mayevskaya, L. M. (2014). Pedagogy: a textbook. Kherson : OLDI-Plus (in Ukr.)
8. Pashko, N. S. (2000). The Foundations of the Ukrainian national pedagogic: textbook. Simferopol (in Ukr.)
9. Stelmahovich, M. G. (1991). Folk Datensysteme. Kyiv: Knowledge (in Ukr.)
10. Sawako, E. I. (1974). Ukrainian-pedagogy in its historical development. Kyiv: Naukova Dumka (in Ukr.)

Abstract. Kotlomanitova G. O. Ukrainian children's folklore as a form of children partnership.

Introduction. In this article the author examines the Ukrainian children's folklore as one of the means significant in the process of socialization, formation of social behavior skills, communicative interaction and children partnerships. Different genres of oral folklore that appear in children's environment are studied. There are many genres of Ukrainian children's folklore such as folkgames, teaser (*draznylky*); *myrylky*; silence (*molchanky*); rhymes (*lichylky*). Children use these genres. And children create these genres by yourself.

Purpose. Semantic and morphogenetic features, the functional significance of the various genres of Ukrainian children's folklore in the process of socialization, formation of social skills of cooperation, partnership behavior, establish communication and partner cooperation, joint activities of children.

Results. The social and educational potential of children's folk games is shown. Group interaction, competition, which are typical the game, cause adjustment of art and skills partnership for children. Semantic filling of the material is also important. Such genre of oral folklore as teaser

(prozyvalky) allow children to identify their critical attitude to the partner, to ridicule his or her defects, to emphasize negative qualities which are unacceptable in communicative interaction. The ability to establish friendship to reach agreement are formed due to usage of such genre of children's folklore as myrylky. There are such kinds of folklore as movchanky and myrylky, which are significant for the development of social children's partnership. They allow to acquire such important social and psychological qualities as determination, endurance, concentration, skills of making common solution, fair distribution of roles in a team. In scientific exploration the author emphasizes, availability, motivational orientation of the studied children's folklore genres. He also stresses the necessity of its usage in the process of social education of children by different social institutions.

Conclusion. *Ukrainian children's folklore in its genre variety meets the above requirements. Formation of skills of cooperation, social partnership among children can be implemented naturally in an interactive way, without unnecessary coercion, on the contrary, at the initiative of the young participants thanks to life games, rhymes, miniloc, movchanuk, teasing.*

Keywords: *children's folk-lore; social partnership; partnerships; folk games; teaser (draznylky); myrylky; silence (molchanky); rhymes (lichylky).*

*Одержано редакцією 21.06.2016
Прийнято до публікації 25.06.2016*

УДК [316.36-055.52]:159.922.8

Лук'янова Катерина Андріївна,
аспірантка кафедри соціальної педагогіки
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова, Україна

УСВІДОМЛЕНЕ СТАВЛЕННЯ ДО БАТЬКІВСТВА СТУДЕНТІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК СКЛАДНИК ОСОБИСТІСНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Анотація. *Розкрито тенденції психічного розвитку студентів професійно-технічних навчальних закладів. Виявлено характерні для цього віку новоутворення, а саме – самовизначення в різноманітних сферах діяльності та побудови життєвих планів. У зв'язку з проблемою знецінення значущості культу батьківства в сучасному світі обґрунтовано необхідність формування усвідомленого ставлення до батьківства у студентів ПТНЗ як складника особистісного самовизначення.*

Ключові слова: *батьківство; усвідомлене ставлення до батьківства; батьківська позиція; стратегія реалізації батьківства; особистісне самовизначення; професійне самовизначення; світогляд; життєві плани.*

Постановка проблеми. Ситуація сьогодення характеризується динамічними змінами в усіх сферах суспільного життя, що безперечно супроводжується трансформацією суспільної свідомості та перебудовою характерних для неї ієрархії ідей і поглядів. Різка зміна пріоритетів, поява нових цінностей і переорієнтація поглядів щодо значущості тих чи тих моральних якостей приводять до занепаду духовної сфери, знецінення позитивних духовних відношень між людьми сприяє появі широкого спектру соціальних проблем, які стосуються, у першу чергу, молодого покоління і, на жаль, дестабілізують його положення в реаліях сучасного світу. Молодь, зокрема й студенти професійно-технічних закладів, стоять на шляху самовизначення та формування світогляду, вибору пріоритетів і цінностей у власному житті. Це стосується й усвідомленого ставлення до батьківства, яке наразі переживає кризу в сучасному українському суспільстві у зв'язку з прагненням молоді досягти матеріального